

Region Västerbottens synpunkter på promemorian På väg – mot stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk (U2019/02278/GV).

Region Västerbotten delar utredningens bedömning att förutsättningarna för ledning och kvalitetsutveckling av verksamheterna svårhanterliga eftersom det finns en stor variation i förväntningar och flera olika intressenter. Variationer i huvudmännens förutsättningar och kvalitet är ett problem utifrån likvärdighet.

Ur ett kompetensförsörjningsperspektiv är det angeläget att det finns en balans mellan utbildning och genomförande av utbildning och de arbetsmarknadspolitiska kraven på heltidsaktiviteter och förberedelser för arbetslivet. Den generellt sett bristande matchningen mellan utbildningar och arbetsmarknadens behov är ett problem som behöver adresseras. Nyanlända behövs på arbetsmarknaden för att möta behoven av arbetskraft.

De åtgärder som utredningen föreslår bedöms av Region Västerbotten som relevanta för utvecklingen av sfi och kombination med annan utbildning.

Nedan kommenteras utredningens förslag.

Utredningens förslag.

Utredningen föreslår ett antal åtgärder för att stärka verksamheten. Förslagen avser att stärka kvalitet och likvärdighet för alla som studerar på sfi. Region Västerbotten har inga invändningar mot att förslagen utformas så att de kan fungera för större målgrupper.

Inför förslag och bedömningar konstaterar utredningen att det finns ett antal utmaningar som kommunerna ska hantera när utbildning ska erbjudas. Region Västerbotten instämmer i att utmaningarna finns och påverkar utvecklingen av verksamheterna. För Region Västerbotten är det särskilt angeläget att lyfta fram de stora variationerna i kommuners storlek och de utmaningar som följer med stora avstånd. En stor utmaning är också att variationer i antal deltagare kan ske väldigt snabbt och utan att kommunerna förvarnats och kan agera.

Region Västerbotten delar också utredningens bedömning att det finns starka motiv för att göra ytterligare analyser av förutsättningar och verksamheterna för att kunna ge en relevant beskrivning av sfi i kombination med annan vuxenutbildning.

Region Västerbotten ser inte ett behov av justeringar vuxenutbildningens regelverk för att skapa förutsättningar för en individanpassad utbildning av god kvalitet. Det är rimligt att beslutade reformer tar tid att implementera. Utredningen noterar också att

kommunerna hanterat stora förändringsprocesser i vuxenutbildningen de senaste åren. Det är helt rimligt att utredningens förslag i första hand är inriktade på att få tidigare beslutade reformer att fungera.

Förslagen med kommentarer.

1. En sammanhållen utbildning ska införas för de nyanlända som omfattas av s.k. utbildningsplikt. Syftet med utbildningen är att de nyanlända vuxna som omfattas av bestämmelserna ska ges en sammanhållen utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket, för vidareutbildning eller etablering på arbetsmarknaden.

Region Västerbottens uppfattning är att det ur ett kompetensförsörjningsperspektiv är rimligt att de individer som omfattas av utbildningsplikt får en sammanhållen utbildning.

2. Den sammanhållna utbildningen ska omfatta minst 23 timmar garanterad undervisningstid i veckan.

Region Västerbotten anser att det är rimligt att öka utbildningstiden till minst 23 timmar per vecka och förutsätter att huvudmännen kompenseras ekonomiskt för en högre ambitionsnivå.

3. Huvudmännen ska besluta om en plan för den sammanhållna utbildningen. Utbildningsplanen ska innehålla uppgifter om utbildningens syfte, huvudsakliga innehåll, längd och organisering.

Region Västerbottens bedömning är att en genomarbetad utbildningsplan är av stort värde för individer som omfattas av utbildningsplikt.

4. Arbetsförmedlingen ska till kommuner lämna uppgifter om vilka individer som omfattas av s.k. utbildningsplikt.

Region Västerbotten anser att det är en självklarhet att Arbetsförmedlingen ska lämna uppgifter till huvudmännen om vilka individer som omfattas av utbildningsplikt.

5. Skolverkets regeringsuppdrag om riktat stöd för att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända elever ska från och med 2020 i ökad grad användas för att höja kvaliteten i utbildning för nyanlända vuxna. Skolverket ska genom olika informationsinsatser ge huvudmännen stöd i arbetet med att ta fram en utbildningsplan för sammanhållen utbildning. Skolverket ska kartlägga vuxenutbildningens behov av stöd och kompetensutveckling när det gäller nyanländas lärande. Skolverket ska även se över hur Skolverkets befintliga material om nyanländas lärande kan anpassas och kompletteras för att möta nyanlända vuxnas lärande.

Region Västerbotten delar utredningens uppfattning att huvudmännen ska kunna förvänta sig ett ökat stöd från Skolverket för att kunna genomföra tidigare beslutade reformer och de förslag som presenteras i promemorian.

Övriga bedömningar

Region Västerbotten avstår från att lämna specifika synpunkter på de bedömningar som presenteras i promemorian.

1. Den garanterade undervisningstiden i kurs A och B ska vara oförändrad.
2. Kurator och specialpedagog bör prioriteras när huvudmannen fattar beslut om resurser i sammanhållen utbildning.
Studiehandledning på modersmål eller på elevens starkaste språk kan stärka elevens möjligheter till studief framgång. Därför behöver kvalitet och omfattningen av den studiehandledning som erbjuds komvux-elever undersökas.

Vidare bör behovet av utbildning för studiehandledare analyseras och möjligheterna att erbjuda studiehandledning via fjärrundervisning behöver undersökas ytterligare.
3. Behoven av kompetensutveckling i vuxenutbildningen är sannolikt omfattande hos både obehöriga och behöriga lärare och behöver kartläggas. Arbetet med kompetensutveckling ska ingå i huvudmannens systematiska kvalitetsarbete och ska genomföras i linje med verksamhetens behov. Utredningen ställer sig bakom Komvux-utredningens förslag om kartläggning av behoven av kompetensutveckling i komvux.
4. Skolverket och SCB bör utveckla den nationella statistiken när det gäller vuxenutbildningen generellt men i synnerhet sfi så att den bättre beskriver verksamheten utifrån dess förutsättningar och möjliggör uppföljning och analys av hur utbildningarna och verksamheterna utvecklats i förhållande till de nationella målen och hur resurser används. Kommunerna bör få tydligare instruktioner om vad som ska rapporteras in.
Skolinspektionen bör i ett tidigt skede granska hur utredningens förslag om sammanhållen utbildning och utbildningsplan realiserats i kommunerna.

En översyn över hur den statliga schablonersättningen för flyktingmottagande hanteras och fördelas bör genomföras främst med fokus på kommunens ansvar för utbildning i sfi och annan utbildning i komvux för nyanlända.

 - Bristande förutsättningar för individanpassning.
 - Brister i planeringsförutsättningar.
 - Likvärdigt och relevant utbildningsutbud saknas.
 - Variationer i ekonomiska och organisatoriska förutsättningar.
 - Kostnader för sfi och kurser inom grundläggande vuxenutbildning.
 - Utbildningskostnader för utbildningsplikt.

Svar på remiss promemorian På väg – mot stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk (U2019/02278/GV).

Ärendebeskrivning

Region Västerbotten har utsetts som en av remissinstanserna för promemorian *På väg – mot stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk* (U2019/02278/GV). Västerbottens Läns Landsting är formell remissinstans enligt regeringens beslut. Ärendet har beretts av enheten för Näringsliv och Samhällsbyggnad.

Bakgrund

Utredningens syfte är att analysera förutsättningarna för att sfi-elever ska kunna erbjudas en utbildning av god kvalitet som motsvarar elevernas behov och förutsättningar samt att förbättra genomströmningen inom sfi och underlätta övergången till och kombinationer med andra vuxenutbildningar.

Promemorian är en delredovisning från utredningen *Stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk*, KLIVA och avser i huvudsak åtgärder för nyanlända som omsattas av s.k. utbildningsplikt.

En viktig utgångspunkt för utredningens arbete har varit ambitionen att förena genomförande av utbildning med arbetsmarknadspolitiska krav på heltidsaktiviteter. Även om målet för de flesta eleverna är att stärka sin ställning i arbetslivet bör inte vuxenutbildningen reduceras till ett arbetsmarknadspolitiskt verktyg anser utredningen.

En central formulering i styrdokumentet för komvux säger att eleven ska kunna ”tillgodogöra sig undervisningen”. Utredningen betonar att detta inte enbart innebär ett ansvar på eleven. Huvudmannen har ett stort ansvar för att utforma undervisningen så att den möter elevernas behov och förutsättningar.

Ledningen och ansvarsfördelningen av verksamheten uppfattas som otydlig och komplicerad i och med att det finns många intressenter och förväntningar på sfi och komvux. Detta bedöms försvåra det systematiska kvalitetsarbetet och implementeringen av reformer. Förändringar i styrdokumentens innehåll har inte slagit igenom i alla delar och i alla verksamheter.

Utredningen konstaterar att det finns stora variationer i kommunerna avseende förutsättningar och genomförande av uppdragen. Gällande implementeringen av reformer från 2016 som bland annat syftade till ökad individanpassning, bättre möjligheter att kombinera studier, arbete och praktik och förbättrad tillgänglighet saknas ännu förutsättningar för att bedöma effekterna av förändringarna. Små kommuner har generellt svårt att erbjuda ett individanpassat utbud men det finns

exempel på att regional samordning och fjärrundervisning bidrar till en breddning av och individanpassning av utbudet.

Utredningen bedömer att andra individer i kommunerna kan ha motsvarande behov och därmed gynnas av en sammanhållen utbildning men föreslår ingen reglering av rätten till utbildningen för dessa.

Utredningens förslag.

Utredningen föreslår ett antal åtgärder för att stärka verksamheten. Förslagen avser att stärka kvalitet och likvärdighet för alla som studerar på sfi.

Inför förslag och bedömningar konstaterar utredningen att det finns ett antal utmaningar som kommunerna ska hantera när utbildning ska erbjudas.

Utmaningarna sammanfattas under följande rubriker:

- Bristande förutsättningar för individanpassning.
- Brister i planeringsförutsättningar.
- Likvärdigt och relevant utbildningsutbud saknas.
- Variationer i ekonomiska och organisatoriska förutsättningar.
- Kostnader för sfi och kurser inom grundläggande vuxenutbildning.
- Utbildningskostnader för utbildningsplikt.

Utredningen konstaterar inför presentationen av förslagen att det finns brister i kunskapsunderlaget som gör att ytterligare analyser är nödvändiga. Utredningen gör bedömningen att det regelverk som finns för vuxenutbildningen ger de nödvändiga förutsättningarna för en individanpassad utbildning av god kvalitet men det finns ett problem med att beslutade reformer inte fullt ut slagit igenom i verksamheterna. Utredningens förslag är därför i första hand inriktade på att få tidigare beslutade reformer att fungera.

1. En sammanhållen utbildning ska införas för de nyanlända som omfattas av s.k. utbildningsplikt. Syftet med utbildningen är att de nyanlända vuxna som omfattas av bestämmelserna ska ges en sammanhållen utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket, för vidareutbildning eller etablering på arbetsmarknaden.
2. Den sammanhållna utbildningen ska omfatta minst 23 timmar garanterad undervisningstid i veckan.
3. Huvudmannen ska besluta om en plan för den sammanhållna utbildningen. Utbildningsplanen ska innehålla uppgifter om utbildningens syfte, huvudsakliga innehåll, längd och organisering.
4. Arbetsförmedlingen ska till kommuner lämna uppgifter om vilka individer som omfattas av s.k. utbildningsplikt.
5. Skolverkets regeringsuppdrag om riktat stöd för att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända elever ska från och med 2020 i ökad grad användas för att höja kvaliteten i utbildning för nyanlända vuxna. Skolverket ska genom olika informationsinsatser ge huvudmännen stöd i arbetet med att ta fram en utbildningsplan för sammanhållen utbildning. Skolverket ska kartlägga vuxenutbildningens behov av stöd och kompetensutveckling när det gäller nyanländas lärande. Skolverket ska även se över hur Skolverkets befintliga material om nyanländas lärande kan anpassas och kompletteras för att möta nyanlända vuxnas lärande.

Övriga bedömningar

1. Den garanterade undervisningstiden i kurs A och B ska vara oförändrad.
2. Kurator och specialpedagog bör prioriteras när huvudmannen fattar beslut om resurser i sammanhållen utbildning.
Studiehandledning på modersmål eller på elevens starkaste språk kan stärka elevens möjligheter till studieframgång. Därför behöver kvalitet och omfattningen av den studiehandledning som erbjuds komvux-elever undersökas.
Vidare bör behovet av utbildning för studiehandledare analyseras och möjligheterna att erbjuda studiehandledning via fjärrundervisning behöver undersökas ytterligare.
3. Behoven av kompetensutveckling i vuxenutbildningen är sannolikt omfattande hos både obehöriga och behöriga lärare och behöver kartläggas. Arbetet med kompetensutveckling ska ingå i huvudmannens systematiska kvalitetsarbete och ska genomföras i linje med verksamhetens behov. Utredningen ställer sig bakom Komvux-utredningens förslag om kartläggning av behoven av kompetensutveckling i komvux.
4. Skolverket och SCB bör utveckla den nationella statistiken när det gäller vuxenutbildningen generellt men i synnerhet sfi så att den bättre beskriver verksamheten utifrån dess förutsättningar och möjliggör uppföljning, och analys av hur utbildningarna och verksamheterna utvecklats i förhållande till de nationella målen och hur resurser används. Kommunerna bör få tydligare instruktioner om vad som ska rapporteras in.
Skolinspektionen bör i ett tidigt skede granska hur utredningens förslag om sammanhållen utbildning och utbildningsplan realiserats i kommunerna.
En översyn över hur den statliga schablonersättningen för flyktingmottagande hanteras och fördelas bör genomföras främst med fokus på kommunens ansvar för utbildning i sfi och annan utbildning i komvux för nyanlända.

Beslutsunderlag

Bifogat utkast till Remissvar.

Beslutsexpediering